תורה אור

פרידה אחת (א) עפר *(ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גנגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גנגילון מאי היא דתניא איזהו *מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב *נקבר ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע"ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור' שמעון מטהר *מלא תרווד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא *תניא אידך *מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא"א למלא תרווד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרווד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה *ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר *דתניא *רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה *ותני רבי חייא עלה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה א"ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא °אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' *אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה ריש לקיש אמר *שפיר שטרפוהו במימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש °מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר' יצחק מגדלאה ואמרי לה א"ר שבתאי °מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים

וטהרו

ויקרא יב

פרידה. גרגיר: סופו. של רקב כתחלתו: מה תחלתו. כשנקבר אם יש דבר הראוי לירקב ולעשות רקב(ב) של מת: גנגילון. בטול. שאותו דבר אחר מבטלו אף סופו לאחר שנעשה רקב כשנקבר כהלכתו ד"א המתערבת בו מבטלו ולשון גנגילון דבר העומד כנגדו לבטלו ולקלקלו. ולקמן פריך הו"ל וטעמא דר"ש ברקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ"ט: מאי היא. דאמר תחלתו ד"א נעשה לו גנגילון: שאין לו רקב. שאין רקב שלו מטמא: ערום בארון של שיש או ע"ג רצפה של אבנים. דהשתא אין תערובת ברקבוביתו: נקבר בכסותו. דאיכא רקבוביות או אפילו ערום בארון של עץ דאיכא רקבוביות: או ע"ג רצפה של לבנים. שעפרן נמסה: שאין לו רקב. מפני דבר אחר המעורב בו: לאפוקי הרוג דלא. לפי שיצא דמו וחסר וקיימא לן במס' נזיר (דף נא.) מת שחסר אין לו רקב: שנתפזר בתוך הבית [הבית] טמא. משום אהל: דאין מאהיל וחוזר ומאהיל. גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין: מלא תרווד ועוד. יותר ממלא תרווד עפר בית הקברות. לא"י רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרווד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: בטל ברוב. שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: אמרו דבר אחד. ולקמן מוקמינן דר"א בן יעקב משום בטול ברוב: בהמה גסה. שלא היה לה ולד מעולם: תקבר. החררה שהוא מיחוי של בכור: ופטורה מן הבכורה. שאם תלד עוד אין ולדה לכהן: אינה מטמאה. אותה חררה: ומאחר דאינה מטמאה. אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני כדי לפרסמה. שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: בטול ברוב. מיחוי הנפל בטל בדם: ומודה ר"ש. במתני' בשליא אע"ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: כעין שהזריעה. כלומר לנימוח מרע: שטרפוהו. כמו (חולין סד.) ביצים טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו: במימיו. שהדימוהו כאן. א"נ במי' הלידה והטינוף שיוצא עמו: שנתבלבלה. נמסק כולו כמו טרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: ושלדו קיימת. גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: פתחים גדולים. של ארבעה טפחים:

וטהרו

ו גמ"ל: דמי.

גלגילון · פירש בערוך* דבר הנגלל עמו : למעוטי הרוג · דמחוסר דם והא דאמר שולה בפ' כ"ג (נזיר נא:) אין רקב למת אלא לבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א"כ משמע דאין רקב טמא אא"כ בא משלשתן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ"מ אם חסר מדמו כשעה שנקבר אין לו דין רקב : מלא תרווד ועוד · פ"ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב"ם דבתחלה מנו כ"ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב"ם דהכא מיירי בנקבר ערום ורקב היה נעשה סמין בסיד ומיד שנרקב היה התרווד ממנו טמא ואח"כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד גריעותא דקמ"ל משום דא"א שלא יהא תרווד מרקב קודם שנתערב בו עפר : כדי לפרסמה שפטורה · הא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז·) מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים התם א"צ פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא : משום בטול ברוב נגעו בה · וא"ת דבבכורות פרק הלוקח בהמה (כג·) גבי נבלה בטלה בשחוטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דליתא דמיא ופריך מחררת דם דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיא ומשני משום דה"ל טומאה סרוחה ופריך סרוחה לבר פדא דדריש עד לגר אלא *לר' דדריש עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא בהאהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה סרוחה דאפילו מת סרוח מטמא וי"ל משום דאיכא למדחי דטעמא משום בילטול צורה כדר"ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום מת שלם הוא"נ דטומאה כמאן דליתיה דמי אין להחשיבו שלם כיון שנתבטל ברוב לגמרי : מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור · וקשה מאי פריך ליה ר' יוחנן האמר בסמוך דר' יוחנן כר"א וא"כ ר"ל נימא ספי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי"ל דר"י ור"ל איכא דרבנן פליגי דר"ל סבר דלרבנן דמטהרי ברובע ה"נ דמטהרי אפילו בשלם בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טמאה מדרבי יצחק דהוית כרבנן דהא כר"א אפי' אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר"א ברובע של אפר וא"ל *לר' יוחנן מנלן הא דרבנן מטהרי משום בלטול צורה דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו טלו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטמא אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר"א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א"נ קסבר ר' יוחנן *דרבנן לא מטהרי אלא ברובע דחסר אבל אם העפר שלם אפי' אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשניהם שוין לר"ל ולר' יוחנן ובירושלמי איכא שפיר *שנתבלבל צורתו מהו ר' יוחנן אמר טמא ר"ל אמר טהור איתיביה ר"ל לר' יוחנן מרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו של מת הוא דלא בטל והוא כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר"א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן :

שנשרף

עין משפט נר מצוה

[ערוך גלגל פ']

סו א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל' ד [ופ"ו מהל' בכורות ה"ג]:
סז ג מיי' שם פ"ד ה"י:
סח ד מיי' שם פ"א הל"ב:
סט ה מיי' פ"ד מה' בכורות ה"ב ועי' כ"מ שם מש"כ בפיה"מ שם ש"ע י"ד סי' שצ"ה:
ע ו מיי' פ"ו מה' שאר אבות הטומאה ה"ה:
עא ז מיי' פ"ד מה' בכורות ה"ב סמג עשין רי"א טוש"ע י"ד סי' שכ"ו ה"ח:
עב ח ט מיי' פ"ג מה' טומאת מת הל"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' פרידה אחת של עפר: (ב) רש"י ד"ה סופו כתחלתו וכו' ולעשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

[נ"ל חגן ולי"ם]
[נ"ל לר' יוחנן]
[נ"ל יוחנן]
נ"ל ר'

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מת שנתבלבלה כו' דרבנן לא מטהרי כו' עי' בר"ש פ"ב דאהלות מ"א:

ס"א שנתקלקל

[נ"ל ת"ש]
נזיר נא. [תוספתא אהלות פ"ב ה"ב]
[אהלות פ"ג מ"ב]
[נ"ל לא]
אהלות פ"ב מ"ב ועי' רש"ל
[בכורות כב.]
בכורות כא:
שם
[לקמן מ.]

◆

תוספי הרא"ש

מלא תרווד ועוד רקב עפר בית הקברות. פרש"י כגון שנקבר בכסותו ול"נ דהא משמע לעי' דכ"ע מודו שתחלתו ד"א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ"ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהרקב נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב תת ערב בו ורבנן

[illegible] בעינן סופו ור"ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו : ר' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד . תימה ר"א שנתבטל ברוב מיד בלא התראה ספל לבית חיצון : וכי מאחר דלא מטמאה כו' ותימה כי [illegible] ניקש' ליה אמאי תקבר דספוק מיקשא ודרשה לטהרה דנקבות והוו להו זכרים מיקשא כראיתא פרק בהמה המקשה וי"ל דלאלומי פירכית נקט הכי : כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה . והא [illegible] המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורות וי"ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא ולד : כעין שהזריעה [illegible] היא דבעי' [illegible] אבל רבנן דאפילו באהל נמי [illegible] משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך [illegible] : מת שנתבלבלה צורתו [illegible] . ותימה [illegible] [פריך ליה ר'] יוחנן [illegible] כרבנן ור' יוחנן כר' אליעזר [illegible] משום דר' אליעזר מטמא באפר שרפין [illegible] דלא חייש לבלבל צורה [illegible] משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת [illegible] משום רבותא דר' אליעזר נקטיה :

אגרות [illegible]

מוסף רש"י

נקבר בכסותו. אפילו בארון של שיש אין לו תורת רקב, לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת, ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת, וכן אם נקבר בארון של עץ. ואפילו ערום, או על גבי רצפה של לבנים. הואיל והארון של עץ והמכן של לבנים עשוין לירקב, נעשין לו תערובת ואין לו תורת רקב (נזיר נא.). הרי זו תקבר. החררה, [illegible] בכורה, [illegible] ולד [illegible] (בכורות כא:). אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. [illegible] ומשני כדי לפרסמה. [illegible] משום ביטול ברוב. [illegible] (שם כב.). [illegible] כעין שהזריעה. [illegible] (לעיל כו.) [illegible] אמו טמאה לידה. [illegible] (לעיל יח.). [illegible] (לקמן מ.). [illegible]

[illegible]